Oud Gouda

In deze serie brengen we samen met de Historische Vereniging Die Goude een stukje van de geschiedenis van Gouda in beeld.

Historische Vereniging
Die Goude
www.diegoude.nl

Van oude poortjes die aan de wandel gingen...

Het Sint Elisabeth Gasthuis met poort aan de Kleiweg in 1935. (Foto: SAMH)

Poort van het Elisabeth Gasthuis thans in de museumtuin. (Foto: Nico J. Boerboom)

Wie door de binnenstad loopt, ziet overal stukjes geschiedenis. Een echte 'oud-Gouwenaar' die de stad zo'n honderd jaar geleden goed kende, zou in 2020 soms echter heel verbaasd zijn. Hij of zij zou natuurlijk zien dat bepaalde gebouwen zijn verdwenen, verbouwd of vervangen. Maar bij sommige opvallende oude poortjes zou de reactie wel eens kunnen zijn: 'hé, die ken ik, maar... stond die niet...?' Vijf bijzondere poortjes die onze stad sieren, maar niet op hun 'natuurlijke' plek staan.

Bij de ingang van de museumtuin vind je het Lazaruspoortje (1609). Dit bood ooit toegang tot het Leprooshuis aan het Nonnenwater. Vandaar de scène met Lazarus, die als lepralijder bekend stond. Toen het aantal leprozen afnam, in 1652 werd de laatste opgenomen, kwamen er meer proveniers. Mannen die een verzorgde oude dag wilden en daarom een plaatsje kochten in het huis, dat vanaf 1735 dan ook Proveniershuis ging heten. In 1909 is dit huis afgebroken om plaats te maken voor een elektriciteitscentrale, maar het poortje werd gered en in 1964 naar Achter de Kerk verplaatst.

De achterkant van de Lazaruspoort heeft ook een front. Dit poortje met gevelsteen markeerde ooit de ingang van het Sint Elisabeth Gasthuis. Dit gasthuis was in 1481 gesticht aan de Spieringstraat maar eind 16e eeuw verplaatst naar het voormalige Magdalenaklooster aan de Kleiweg. Het bood onderdak en bescherming aan 'nette' oude vrouwen. Het gebouw werd in 1938 afgebroken toen Huize Juliana zijn functie kon overnemen. Er kwam een warenhuis voor in de plaats, nu zit de Hema op die locatie. De markante ingang bleef gespaard en werd aan de Lazaruspoort verbonden.

In de Peperstraat zien we het poortje van de Fondatie van Hendrick en Helena Jans 't Hart. Dit markeerde vanaf 1657 de ingang van een hofje aan de Nieuwehaven waar oude dames gratis in een huisje konden wonen. Dit zgn. 'Hartenerf' werd in 1965 gesloopt, het poortje werd jaren later in de tuinmuur van Westhaven 14 gemetseld.
Het hofje van de Goudse notaris en procureur Adriaan Jongkind verrees in 1702 aan de Zeugstraat en telde negen huisjes. Ruim 250 jaar genoten arme vrouwen hier gratis onderdak. Bij de sloop van dit hofje, in 1959, werd het poortje gespaard, om in de Vrouwesteeg te herrijzen als ingang van de tuin van – nu het voormalige – Verzetsmuseum.

Tot slot het Raoul Wallenbergplantsoen. Hier staat het zgn. Joodse Poortje, dat sinds 1815 toegang bood tot de joodse begraafplaats aan de Boelekade, hoek Spoorstraat. Deze begraafplaats werd in 1976 geruimd vanwege de hoge grondwaterstand. Het poortje werd in 1980 op zijn huidige locatie geplaatst ter nagedachtenis aan de joodse Gouwenaars die tijdens de bezetting door de nazi's zijn afgevoerd en vermoord.

Aan de Boelekade lag vroeger de Goudse joodse begraafplaats. (Foto: SAMH 1970)

Het Joodse Poortje thans aan de Jeruzalemstraat. (Foto: Nico J. Boerboom)

Het poortje van het Hartenerf aan de Nieuwehaven in 1957. (Foto: SAMH; Bob de Wit)

Het hofje van Jongkind in 1960 aan de Zeugstraat. (Foto: SAMH; Theo de Jong)

Het Proveniershuis met het Lazaruspoortje aan het Nonnenwater in 1900. (Foto: SAMH)

Het poortje van de Fondatie 't Hart thans in de Peperstraat. (Foto: Nico J. Boerboom)

Het poortje van de Fondatie van Jongkind thans in de Vrouwesteeg. (Foto: Nico J. Boerboom)

Het Lazaruspoortje, thans toegang tot de museumtuin, Achter de Kerk. (Foto: Nico J. Boerboom)